

ספרות עברית וכללית

הוראות

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון:	מבחר יצירות מספרות העולם	–	50 נקודות
פרק שני:	נושאים בין-ז'אנריים	–	50 נקודות
	סך הכול	–	100 נקודות

בפרק הראשון יש שתי קבוצות של שאלות.

יש לענות על שאלה אחת מן הקבוצה הראשונה (26 נקודות),

ועל שאלה אחת מן הקבוצה השנייה (24 נקודות).

(סך הכול – 50 נקודות)

בפרק השני יש לענות על שאלה אחת (50 נקודות).

ג. חומר עזר מותר בשימוש: רשימת יצירות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.

(2) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.

(3) בתשובות בשאלון זה אין להדגים באמצעות יצירה שנלמדה בשתי היחידות הראשונות וביחידה השלישית.

(4) לנבחנים אינטרניים: חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ונבחני משנה: תימסר רשימת יצירות.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – מבחר יצירות מספרות העולם

(50 נקודות)

בפרק זה שתי קבוצות של יצירות. יש לענות על השאלות בכל קבוצה לפי ההוראות.

קבוצה ראשונה

ענו על אחת מן השאלות 1–5 (26 נקודות).

נובלה

1. מיכאל קולהאס / פון קלייסט

מיכאל קולהאס מתאפיין בדבקות עיקשת בעיקרון הצדק.

הציגו כיצד דבקות זו באה לידי ביטוי בנובלה, והסבירו כיצד היא הופכת גם למקור הכוח של מיכאל קולהאס וגם למקור ההרס שלו.

2. האף / גוגול

מהי הביקורת החברתית המשתמעת מן הנובלה "האף"? תארו והסבירו כיצד באה ביקורת זו לידי ביטוי באירועים ובהתנהגויות של דמויות בנובלה.

3. מותו של איוואן איליץ' / טולסטוי

"בן אדם, אומר לנו טולסטוי, יכול לחיות את כל חייו כאידיוט גמור, וזה קורה ללא מעט אנשים, אבל - אתה לא יכול למות אידיוט. מתישהו לפני שמתים - זה יכול להיות שבוע, יממה או גם שעתיים לפני המוות, תמיד לקראת הסוף בן אדם יודע פתאום איך היה עליו לחיות".

(חיים שפירא, "הספר ששינה אותי", אוחזר מאתר הספרייה הלאומית, 4/1/2026)

הסבירו והדגו כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי בחייו ובמותו של איוואן איליץ'.

4. הגלגול / קפקא

ענו על שני הסעיפים א–ב.

אמפתיה היא רגש של הזדהות עם האחר.

א. בחרו בשתי דמויות משנה מן הנובלה "הגלגול", והסבירו אם הן נוהגות באמפתיה כלפי גרגור או שאינן נוהגות באמפתיה כלפיו. הדגו את דבריכם. (16 נקודות)

ב. האם, לדעתכם, דמותו של גרגור מעוררת בקוראים אמפתיה? הסבירו והדגו את דבריכם. (10 נקודות)

5. מיכאל קולהאס / פון קלייסט; האף / גוגול; מותו של איוואן איליץ' / טולסטוי; הגלגול / קפקא

בנובלה שלמדתם, תארו את מאבקו של היחיד נגד מציאות חדשה שנכפתה עליו, והסבירו את התרומה של המאבק שתיארתם לבניית משמעות הנובלה.

קבוצה שנייה

ענו על אחת מן השאלות 6–12 (24 נקודות).

6. דון קיחוטה / סרוונטס

מקור הביטוי "נלחם בטחנות רוח" הוא בפרק ח' ברומאן "דון קיחוטה".

ביטוי זה משמש כיום לתיאור אדם המנהל מאבק חסר סיכוי בכוחות גדולים ממנו, או נאבק במכשולים שאינם קיימים במציאות.

תארו את המלחמה בטחנות רוח, כפי שהיא באה לידי ביטוי בפרק ח', והסבירו כיצד היא משקפת את הביטוי "נלחם בטחנות רוח" ואת המורכבות בדמותו של דון קיחוטה.

7. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.**שיר הפגישה האחרונה / אנה אחמטובה**

תרגם מרוסית: בנימין הרשב

הַחֶזֶה קָפָא לְלֵאִישׁע,
אָף צַעֲדֵי הָיוּ קָלִים.
עַל יַד יָמִין אָנִי לֹבֶשֶׁת
כִּפְפָה שֶׁל הַיָּד הַשְּׂמָאלִית.

נִדְמָה כֹּה הִרְבֵּה מִדְּרוֹגוֹת,
וְיִדְעֵתִי – הֵן רַק שְׁלֵשׁ!
הָיָה לַחֹשׁ סִתּוּי בֵּין תְּרֻזוֹת
"תְּמוֹתֵי אֶתִי בְּלִי לַחֹשֶׁשׁ!"

כִּי רָמָה אוֹתִי גוֹרְלִי,
לָאָה, זְדוֹנִי, הַפְּכִפּוֹף.
עֲנִיתִי: "אֶהוּבִי, אֶהוּבִי!
גַּם אוֹתִי. נְמוּתָה יִחְדּוּ..."

זֶהוּ שִׁיר שֶׁל פְּגִישָׁה אַחֲרוֹנָה.
הַעֲפָתִי עֵין אֶל בֵּית חֲשׂוֹף.
רַק גִּירוֹת בְּחִדְרֵי הַשְּׁנָה
בְּאוֹר צֶהָב־אֲדִישׁ הַחֹשׁוֹ.

תארו את מצבה הנפשי של הדוברת בשיר, והסבירו את התרומה של כפות הידיים, המדרגות, הנרות ועצי התרזה לביטוי מצב זה.

8. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

קברניט שלי! רב החובל! / וולט ויטמן

תרגם מאנגלית: יונתן בן נחום

קברניט שלי! רב החובל! נשלם מסע הפרך
סופות צלחנו ונוכל, עברנו את הדרך
קול פעמון מן הנמל, העם כלו מריע,
קורא הידד לאניה נועזת שהגיעה.
אך מה אדמו טפות הדם,
על מה דוה הלב!
על הספון, דומם וקר
רב החובל שוכב.

קברניט שלי! רב החובל! לך מונף הדגל
לך תרועת החצוצרות, תשואות עולי הרגל,
לך זרים ועטורים, הכל קוראים בשמך,
החוף רוגש המון חוגג, ופני כלם אליך
אתמך ראשך במו ידי!
הן רק חלום כוזב
אותך הראני קר ומת
על הספון שוכב.

רב החובל אינו עונה, ומקומו לא מש.
אין דפק לו. שפתיו חורו. זרועי אינו חש.
מסע אימים על פני ימים הנה עבר ונתם.
עגנה לבטח הספינה, הנצחון השלם,
החוף צוהל, אך אנכי
לאט אצעד בכאב
על הספון, דומם וקר
רב החובל שוכב.

הסבירו והדגימו כיצד בא לידי ביטוי בשיר המתח בין השמחה על השלמת המסע ובין האבל על מות הקברניט.

9. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

הטיגריס / ויליאם בלייק

תרגום מאנגלית: דורי מנור

בית ראשון טיגריס! טיגריס! בְּרַק אורות
בְּלִילָם שֶׁל יַעֲרוֹת:
מֶה יִדְגַּח תַּחֲמָה
אֶת שְׁלֹמוֹתֶךָ הָאֵימָה?

בית שני אֵילוֹ תְּהוֹמוֹת, שְׁחָקִים,
אֲשֶׁר־עִינֶיךָ מְדַלִּיקִים?
מֶה כְּנָפִים לוֹ לְשֹׁאף?
מִי מֵהֵינְךָ אֲשִׁים לְכַף?

בית שלישי מֶה־אֶמֶן וּמֶה־כֶּתֶף,
גִּידִי לְבָךְ יִדְעוּ לִפְךָ?
הוֹדוֹת לְמִי הַפְּעִימָה,
אִיזוֹ יָד כְּלִיל־תֵּאֵימָה?

בית רביעי מֶה־פִּטְיֵשׁ, מֶה־סְמוּכָה?
אֵי כוֹרוֹ שֶׁל מִחָךְ?
מִי סֵדֶן לוֹ, לְפִיתָה,
שֶׁם לְצֹרֶר אֵימוֹת־מִיתָה?

בית חמישי כּוֹכְבִּים יָדוּ מְרוֹם
רְמַח־יִדְמַעוֹת מְרוֹי־מְרוֹם;
הַחִיָּף אֵז הָעוֹשֶׂה?
הַבְּרָאָה בּוֹרְאֵי־הַשֶּׁה?

בית שישי טיגריס! טיגריס! בְּרַק אורות
בְּלִילָם שֶׁל יַעֲרוֹת:
מֶה יִדְגַּח תַּחֲמָה
אֶת חֵיל דְּמוֹתֶךָ הָאֵימָה?

הטיגריס בשיר מאופיין באמצעות המתח שבין הערצה לפחד.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

10. קראו את הסונט, וענו על השאלה שאחריו.

סונט ד מתוך מחזור הסונטים:

מותה של הגבירה לאורה / פרנצ'סקו פטררקה

תרגמה מאיטלקית: לאה גולדברג

בית ראשון	עינים אלו במזמור לזהט פארת, זו הדמות, היד, המצח שהפרידוני מעצמי לנצח, שבגללם חיייתי מתבודד.
בית שני	זה השער מאיר כפז יוקד, זה שחוק של בת־מלאך על רף שפתיים אשר הפך הארץ לשמים, אבוי, עפר ואפר הם כעת.
בית שלישי	אבל אני עוד חי. בכאב וצער אתעבוד מאז ככה אורי כאנייה טרופה בלב הסער.
בית רביעי	עמה יבש לעד מעין שירי שקעה שמחת־חשקי כשקע סהר רק הקינה תעיר את כנורי.

השיר מסתיים במילים "רק הקינה תעיר את כנורי".

הסבירו והדגו את תפקיד השירה, כפי שהוא בא ליד ביטוי בסיום זה ובשיר כולו.

11. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

יום סְתו / ריינר מריה רילקה

תרגם מגרמנית: שמעון זנדבנק

בית ראשון
אֵלִי, הַגִּיעָה עֵת, הַסִּיף רֵב.
הַטֵּל צֶלֶף עַל שְׁעוֹנֵי הַשָּׁמַשׁ,
וּבְשָׂדוֹת שֶׁלַח רוּחוֹת שֶׁל סְתוּ.

בית שני
עַל פְּרִי אֶפִּיל צוּה וַיִּתְּרוּ;
תֵּן לוֹ יוֹם-יוֹמִים עוֹד שֶׁל לֵהֲטֹ,
הַפֶּצֶר בּוֹ שִׁישָׁלֵם, וְאֵל קִבֵּעַת
הַיִּזְן מִתֶּקֶן אַחֲרוֹן הָבֵא.

בית שלישי
מִי שָׁאִין לוֹ בֵּית, לֹא יִבְנֶה עוֹד.
מִי שֶׁהוּא גִלְמוּד, גִּלְמוּד לָעַד.
יַעוֹר, יִכְתֹּב מִכְתָּב, וְעוֹד אֶחָד,
וּבִהְגֵּרָף עָלִים מִתִּים יִתְּעָה לוֹ
אֵי-אֵן בְּסִמְטוֹת בָּלֵב נִטְרָד.

בשיר זה יש ניגוד בין המחזוריות בטבע ובין חיי האדם.

הסבירו והדגימו קביעה זו.

12. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

מקבילות / שארל בודלר

תרגם מצרפתית: בנימין הרשב

בית ראשון הַטֶּבַע הוא מְקַדֵּשׁ, שׁוֹרוֹת סְטוּיִם חַיִּים
פּוֹלָטִים בּוֹ לְעֵתִים מְלִים מְבַלְבְּלוֹת:
אָדָם חוֹלֵף שָׁם דֶּרֶךְ יַעֲרוֹת סְמִלִים
אֲשֶׁר צוֹפִים בּוֹ בְּעֵינַיִם מְפֹרוֹת.

בית שני וְכִמוֹ הַדִּים מְתַעַרְבֵּבִים אֵי־בְמֶרְחֶק
בְּתוֹךְ מְמִזָּג אֶחָד, אֶפֶל וְתֵהוֹמִי,
רָחֵב כְּמוֹ הַלֵּיל וְכִמוֹ הָאוֹר הַחָג –
צְבָעִים, צְלִילִים, בְּשָׁמִים, שָׁם זֶה לָזֶה עוֹנִים.

בית שלישי יֵשׁ בְּשֵׁם רַעְנָן, טָרִי כְּבֶשֶׂר תִּינוֹק,
מְתוֹק כְּמוֹ אֲבוֹב, כְּעֶרְבָה יָרֵק,
וַיֵּשׁ: מְשַׁחֵת, חוֹגֵג, עֶשִׂיר – רֵיחוֹת שׁוֹפְעִים,

בית רביעי הַמְתַּפְּשָׁטִים כְּמוֹ דְּבָרִים אֵינְסוֹפִיִּים,
כְּקִטְרֹת, כְּעִנְבֵּר, כְּמוֹר, כְּבֹאוֹשִׁים,
שָׁרִים הַתְּלַהֲבִיּוֹת שֶׁל רוּחַ וְחוֹשִׁים.

אחד האמצעים לתיאור הטבע בשיר זה הוא שימוש בתיאורים הלקוחים מעולם החושים.
הסבירו והדגימו קביעה זו.

פרק שני – נושאים בין-ז'אנריים

(50 נקודות)

ענו על שאלה אחת בנושא שלמדתם.

להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 13–14.

13. הקיום בארץ מחייב להחליט החלטות גורליות.

מדוע הקיום בארץ מחייב את הדמויות להחליט החלטות גורליות ביצירות שלמדתם בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות"? הסבירו את התרומה של החלטות אלה לבניית המשמעות של כל אחת מן היצירות שלמדתם.
ענו על פי:

א. רומאן או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שני שירים או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

14. תארו מערכת יחסים בין דמויות מרקע שונה או בין בני דורות שונים ביצירות שלמדתם בנושא "להיות יהודי, להיות ישראלי: קולות וזהויות". כתבו מה הם הקשיים שהדמויות נאלצות להתמודד איתם בשל השוני ביניהן, והאם הן מצליחות לגשר על שונות זו. הסבירו את דבריכם.
ענו על פי:

א. רומאן או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שני שירים או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

ספרות בעקבות השואה

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 15–16.

15. השואה [...] ערערה את כל הערכים האנושיים שהנחו את האנושות. לכן ספרות השואה פונה לכל אדם ונותנת לו הזדמנות לבחון מחדש ערכים אלו ולהגדיר מחדש את דרך חייו ואת זהותו המוסרית.

(פנינה לנגברג, הקול המצווה של אושוויץ, 2023, עמ' 153)

הסבירו והדגימו כיצד בא לידי ביטוי ערעור של ערכים אנושיים ביצירות שלמדתם בנושא "ספרות בעקבות השואה", וכיצד ערעור זה עשוי להשפיע על הקוראים ועל זהותם המוסרית.
ענו על פי:

א. רומאן או הנובלה "מומיק" או שני סיפורים קצרים או מחזה. (30 נקודות)

ב. קטעי זיכרונות ועדות או שני שירים או "פוגת המוות" מאת פאול צלאן או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

16. האם יצירות שלמדתם בנושא "ספרות בעקבות השואה" כתובות בסגנון מאופק או בסגנון המבטא זעקה ופאתוס? הסבירו והדגימו את דבריכם.
לדעתכם, כיצד הסגנון של היצירות עשוי להשפיע על קוראיהן? הסבירו והדגימו את דבריכם.
ענו על פי:

א. רומאן או הנובלה "מומיק" או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע או קטעי זיכרונות ועדות או מסה ("אל מעבר לטראגי" או "המכשולים האסתטיים של ספרות השואה"). (20 נקודות)

התבגרות בראי הספרות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 17–18.

17. ביצירות ספרות רבות בנושא "התבגרות בראי הספרות" מתוארים מתבגרים החווים לחץ ו/או דיכוי בעקבות יחס המבוגרים הסובבים אותם כלפיהם.

כיצד באים לידי ביטוי הלחץ ו/או הדיכוי ביחסם של המבוגרים כלפי המתבגרים ביצירות שלמדתם? הסבירו והדגימו כיצד חוויות אלה משפיעות על עולמם הפנימי של המתבגרים ועל דרכי פעולתם.
ענו על פי:

א. רומאן או נובלה או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

18. הסבירו אם ביצירות שלמדתם בנושא "התבגרות בראי הספרות" תהליך ההתבגרות מוצג כשלב של אובדן התמימות, או שאינו מוצג כך.

כיצד משפיע אובדן התמימות או היעדרו של אובדן זה על חייהם של המתבגרים ביצירות אלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.
ענו על פי:

א. רומאן או נובלה או מחזה. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 19–20.

19. ביצירות ספרות רבות בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות" מתוארות דמויות של אומנים המתמודדים עם מתח בין ביטחון ביכולתם ליצור ולהשפיע ובין ספק, כישלון ופקפוק בערך יצירתם.

כיצד מתואר המתח הזה ביצירות שלמדתם בנושא זה? הסבירו והדגימו את תרומתו לבניית המשמעות ב**כל** יצירה.
ענו על פי:

א. מחזה או רומאן או סיפור קצר (30 נקודות)

ב. "הבריכה" מאת חיים נחמן ביאליק או שניים משירי נתן אלתרמן האלה: "השיר הזר", "הנה העצים", "עוד חוזר הניגון" או "משירי הנחל" מאת לאה גולדברג או שירי רחל האלה: "ספר שירי", "ניב", "נפתולים". (20 נקודות)

20. ביצירות שלמדתם בנושא "בכול צופייה, והכול צפוי בה: סוגיות ארספואטיות", סוגיות ארספואטיות באות לידי ביטוי באמצעות תיאורים מטפוריים וסימבוליים.

הסבירו והדגימו באמצעות אילו מטפורות וסמלים מוצגות סוגיות ארספואטיות ביצירות שלמדתם בנושא זה.
ענו על פי:

א. רומאן או מחזה או שני שירים. (30 נקודות)

ב. סיפור קצר או שיר וסיפור מן המיתולוגיה או מסה או שיר וסרט קולנוע. (20 נקודות)

לא הכול ריאליסטי

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 21–22.

21. לפניכם קטע מנאום הזכייה בפרס נובל לספרות (2005) של המחזאי הרולד פינטר. קראו את הקטע, וענו על השאלה שאחריו.
אין אבחנות ברורות בין הממשי לבין הלא־ממשי, ולא בין האמיתי לכוזב. שום דבר איננו בהכרח אמיתי או כוזב; הוא עשוי להיות אמיתי וכוזב בו זמנית.
(הרולד פינטר, "אמנות, אמת ופוליטיקה", נאום לרגל קבלת פרס נובל לספרות, תרגום: אברהם עוז, **מטעם** 5, עמ' 46)

הסבירו והדגמו כיצד דברים אלה באים לידי ביטוי ביצירות שלמדתם בנושא "לא הכול ריאליסטי", והסבירו את תרומתם לבניית המשמעות של כל יצירה.

ענו על פי:

- א. מחזה **או** נובלה **או** רומאן. (30 נקודות)
ב. סיפור קצר מאת אחד מן הסופרים האלה: פ' קפקא, א"א פו, ש"י עגנון, א"ב יהושע **או** מדרש וסרט קולנוע. (20 נקודות)

22. ביצירות ספרות רבות היסודות הפנטסטיים מוצגים באור שלילי ויוצרים אווירה של איום, אלימות ופחד. תארו יסודות פנטסטיים כאלה ביצירות שלמדתם בנושא "לא הכול ריאליסטי", והסבירו את תרומתם לבניית המשמעות של כל יצירה.
ענו על פי:

- א. נובלה **או** רומאן **או** סיפור קצר וסרט קולנוע. (30 נקודות)
ב. סיפור קצר מאת אחד מן הסופרים האלה: פ' קפקא, א"א פו, ש"י עגנון, א"ב יהושע **או** סיפור מיתולוגי. (20 נקודות)

נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות

אם למדתם נושא זה, ענו על אחת מן השאלות 23–24.

23. לפניכם הגדרה למילה "מָאצ'ו". קראו אותה, וענו על השאלה שאחריה.
מָאצ'ו - גבר שיש לו תכונות הנחשבות לגבריות: קשיחות, תוקפנות, שחצנות, גישה שוביניסטית וכיבושים רומנטיים.
(מתוך מילון אבניאון)

תארו דמויות של גברים ביצירות שלמדתם בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות", והסבירו אם ההתנהגות של דמויות אלה עולה בקנה אחד עם ההתנהגות של "מאצ'ו".

ענו על פי:

- א. נובלה מאת עגנון ("שבועת אמונים" **או** "גבעת החול" **או** "בדמי ימיה") **או** מחזה **או** רומאן. (30 נקודות)
ב. סיפור קצר **או** מדרש ושיר. (20 נקודות)

24. האם יצירות שלמדתם בנושא "נשיות וגבריות: ייצוגי מגדר בספרות" משמרות ומחזקות תפיסות מגדריות רווחות או מציעות אלטרנטיבה לתפיסות אלה? הסבירו והדגמו את דבריכם.
ענו על פי:

- א. נובלה מאת עגנון ("שבועת אמונים" **או** "גבעת החול" **או** "בדמי ימיה") **או** מחזה **או** רומאן. (30 נקודות)
ב. סיפור קצר **או** מדרש ושיר **או** מדרש וסרט קולנוע. (20 נקודות)

בהצלחה!